

**גְּמְרָא. לְאַחַר חֲצוֹת לֹא יִחְזֵר,** אפילו אם פקעו מעל גבי המזבח קודם חצות, כיון שעבר עליהם חצות לא יחזיר (ע"פ גמ' זבחים פז, א).

**כָּל הַלֵּילָה וְהַקְטִיר,** ובזה לא גזרו חכמים שזמן ההקטרה יהיה רק עד חצות, וכמו שגזרו באכילת קדשים שאף שזמנה מן התורה כל הלילה תקנת חכמים שלא יהא נאכל אלא עד חצות הלילה (רש"י ברכות ב, א וראה בית הלוי א, לא, ו, ו, שהוה דוקא בעולות), והטעם, כיון שכהנים זריזין הם ולא חששו שמא יבואו להקטיר ביום (רמ"ע מפאנו א; זל"ח שם). ויש שסובר, שאף בזה אמרו חכמים שלכתחילה יקטיר הכל קודם חצות, אמנם אם לא הקטיר קודם חצות יקטיר גם לאחר חצות, שלא גזרו חכמים להביא קדשים לידי פסול (תוס' פסחים קכ, ב ד"ה אמר), ויש שכתב, שגזרו חכמים שלא להקטיר לאחר חצות אפילו בדיעבד (שאגת אריה ד, ע"פ רמב"ם מעשה הקרבנות ד, ב ותמידין ומוספין א, ז. וראה ליקוטי הלכות זבח תודה זבחים פו, ב, שצ"ע אם לדעת הרמב"ם גזרו אפילו בדיעבד). אמנם עיקר המצוה שיקטיר הכל ביום, שחביבה מצוה בשעתה [שאף שאינו נפסל עד שיגיע הבוקר למחרת, מכל מקום עיקר מצותה שיקטירו אותו מיד, וכמבואר בגמ' בפסחים (סו, ב) שקרבנות שהקריבו בשבת אין מחכים למוצאי שבת, אלא מקטיירים אותם מיד שאז הוא עיקר מצותה], אלא שאם לא הספיק יכול להקטיר אף בלילה (רמב"ם מעשה הקרבנות ד, ג, וראה אבני נזר א"ח כג, א, שחיב גמור להקטיר ביום).

**חֲלָקְהוּ חֲצִי הַקְטֶרֶת וְחֲצִי לְהַרְמָה,** ומדובר ב'שריר' - אברים ששלטה בהם האור בכלו, אלא שלא נשרפו לגמרי ונעשו פחם (תוס', ע"פ גמ' זבחים פו, ב), ואנו לומדים מהפסוק שאחרי חצות הוא ראוי 'להרמה', שנחשב דשן ואפשר לקיים בו מצות תרומת הדשן (רש"י, ויש שפירש, שאינו ראוי לתרומת הדשן, אלא שאחרי חצות כיון שפקע מעל גבי המזבח נחשב שכבר נעשה מצותו ואין חוזרין ומקטיירים אותו על גבי המזבח לקיים בו מצות הקטרה (תוס' ד"ה אברים, בשם ר"י), ויש שפירש, שאף שהוא עצמו אינו ראוי להרים ממנו את הדשן, מכל מקום תרומת הדשן מתיר אותו שיהיה אפשר לאוספו ל'תפוח' שהוא קיבוץ של האפר שעושים ממנו את מצות הוצאת הדשן אל מחוץ למזבח (תוס' בשם ר"י הבחור, בדעת רש"י), שתרומת הדשן הוא כמו קמיצה במנחה, שאין מצות הקמיצה רק בקמח שקומץ, אלא על ידי הקומץ הוא נחשב כמו שקיים מצוה בכל המנחה שלוקח ממנו מעט למזבח, כמו כן על ידי הרמת תרומת הדשן הוא מקיים מצוה בכל האפר שעל גבי המזבח, והרי הוא כמי שנעשית מצותו אף שהוא עצמו לא היה ראוי לתרומת הדשן (מנחת אברהם זבחים שם, ע"פ הקי"ת המקדש דוד קדשים לב, ב בגדר מצות תרומת הדשן).

**לְפֶתַח חֲטָאת רֹבֵץ** - היצר הרע מחטיא את האדם בעל כרחו (רש"י), וזהו בתורת לימוד זכות, אמנם באמת יש כח ביד האדם להתגבר על יצרו, וכמו שכתוב בהמשך הפסוק (בראשית ד, ז) שהגמ' הביאה 'ואתה תמשול בו', שאם תרצה אתה יכול להתגבר עליו (ע"פ רש"י בראשית שם ומהרש"א), שעל אף שבטבע הבריאה היצר הרע שולט על האדם, האדם יכול לעסוק בתורה שהוא תבלין ליצר הרע, ועל ידי זה יכול להתגבר עליו ולמשול בו, שבכח התורה לשנות את הטבע (ע"פ קידושין ל, ב ודעת חכמה ומוסר א, ב).

**שֵׁטֶן בְּיוֹמָא וְכִיפּוּרֵי לֵית לֵיהּ רְשׁוּתָא לְאַסְטוּנֵי,** והשטן שהוא היצר הרע (ב"ב טז, א), כמו כן אין לו רשות להחטיא את הבריות ביום הזה, ולכך הוא יום מסוגל לתשובה, שבאותו יום אין היצר הרע מסית את האדם לחטוא (מהר"י וייל קצב, וראה באלה זוטא תרז, ב, שהעיר מהגמ' לעיל ט, ב, שעברו כמה עבירות באותו יום), ויש שכתב, שרק להסטיין אין לו רשות, אבל להחטיא את האדם יש לו רשות, כמבואר בגמ' שהיו אנשים שחטאו ביום הכיפורים, וכמו שאנו רואים שאת תפקידו כמלאך המות יש לו רשות לעשות גם ביום הכיפורים (מעיל שמואל [שפירא]). ומה שאין לשטן רשות להשטיין הוא דוקא על העבירות שעברו עליהם ביום הכיפורים עצמו, אבל העבירות שעברו עליהם בשאר השנה, יש לו רשות להשטיין עליהם ביום הכיפורים שהוא גם יום הדין (תוס' רא"ש; מהר"ל יום הכיפורים בשם הרוקח), אלא שבראותו את עם ישראל עומדים בבית הכנסת בבגדי לבן מתנהגים כמו מלאכים שאין בהם אכילה ושתיה ויש שלום ביניהם, לא בלבד שאינו מסטיין אלא אדרבה הוא מלמד עליהם זכות, וכשמוע הקב"ה את זכותם של ישראל מפי הקטיגור, מכפר להם (פרקי דרבי אליעזר מו, וראה פרי חדש תרו, א).

**הַשֵּׁטֶן בְּגִמְטְרִיא תֵּלֵת מָאָה וְשִׁיתֵין וְאַרְבָּעָה הָיִי** - וגם את הה' אנו מונים בחשבון הגימטריא, הואיל וכל מקום שמוזכר בכתובים לדעה הוא נזכר בלשון 'השטן', ולכך אנו מונים את הגימטריא כמו שהוא מוזכר בפסוקים (מהרש"א נדרים לב, ב).

**תֵּלֵת מָאָה וְשִׁיתֵין וְאַרְבָּעָה יוֹמֵי** - כל ימות השנה חוץ מיום אחד, במנין הימים לפי שנת החמה שהוא שס"ה יום (ר"ן נדרים לב, ב), ואין זה אלא דרך רמז, שהרי קביעת יום הכיפורים הוא לפי חשבון שנת הלבנה (מרומי שדה).

**מִשְׁנֵה. כָּל יוֹם תּוֹרְמִין אֵת הַמִּזְבֵּחַ בְּקִרְיַת הַגָּבֵר אוֹ סְמוּךְ לּוֹ בֵּין לְפָנָיו בֵּין לְאַחֲרָיו,** תרומת הדשן הוא עבודת לילה, וזמן קריאת הגבר הוא קודם שיעלה עמוד השחר (ע"פ תוס' לקמן כז, ב ד"ה איכא ולג, א ד"ה אביי). ויש שכתב שתרומת הדשן בכל יום זמנה משיעלה עמוד השחר (רמב"ם תמידין ומוספין ב, יא), והיינו קרוב לעמוד השחר (ליקוטי הלכות עין משפט ר, ע"פ רמב"ם פיהמ"ש תמיד א, ב).

### המשך מעמוד קודם

**אַחֲרֵי קִידָה,** נועץ גודליו בארץ ומחזיק על ידם את גופו באויר, ושוחה ונושק את הרצפה וקם (רש"י, ע"פ סוכה ג, א), וודאי שלא אמרו לכהן לעשות כן אלא אם כן הוא יכול, וכבר אמרו בגמ' שאין כולם יכולים לעשות כן, ואם אינו יכול, היו מבקשים ממנו לעשות דבר אחר חדש כדי להשאירו ער (שושנים לדוד א, ז).

כה שהביא את דברי רבא להלכה. ויש שכתב, שאיסור זה וכן מה שמבואר בגמ' להלן שעובר בלאו, הוא אסמכתא מדרבנן, והוא איסור שלא יהיה רגיל בדברים בטלים (ר"א מן ההר), ואיסור זה הוא בנוסף לביטול מצות עשה של תלמוד תורה, יש לאו על דברים בטלים (הפך חיים שם).